

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sejer Kühle.
Søren Kierkegaards
Fader

SÆRTRYK

AF

G A D S
D A N S K E
M A G A S I N

*1943
Søren Kierkegaards Fader*

SEJER KÜHLE
FREDERIK PALUDAN=MÜLLER
(Særlig 1809—1850.)

Bd. I—II. 1941 · 42. (Aschehoug Dansk Forlag.) 19 Kr. 50 Øre

Uddrag af Anmeldelser:

Hvad han giver i sine to statelige Bind, læser man med Taknemlighed, renligt, beskedent, dygtigt og rigt holdigt som det er.

Redaktør, mag. art. *Emil Frederiksen.* (»Kristeligt Dagblad«.)

Som Værket foreligger, er det et smukt Eksempel paa Biografien af den klassiske Type. — — — Resultatet er blevet et Værk, der vil blive staaende som et af Hovedarbejderne i Litteraturen om »Adam Homo's« Digter.

Bibliotekar, mag. art. *Mogens Haugsted.*
(»Personalhistorisk Tidsskrift«.)

Saadan skriver en samvittighedsfuld Forsker, for hvem Sandheden er det ene afgørende. Det er velgørende at læse hans nøgterne biografiske Arbejde som Modvægt mod de konstruerede litterære Biografier, der er i Kurs for Tiden.

Mag. art. *Niels Kaas Johansen.* (»Social-Demokraten«.)

Denne Bog maa hilses meget velkommen — den kan ikke varmt nok anbefales Elskere af Paludan

Müllers Poesi. — — — Det er en Fornøjelse at læse den velskrevne Bog — sjældent er en Biografi saa let tilgængelig.

Kommunclærer *Preben Ramløv*. («Holbæk Amts Avis».)

Hr. Kühles Biografi er et yderst sobert Arbejde. — — — Man maa ønske den udkomne Del al den Bevaagenhed hos Publikum, den fortjener. — — — Første Del er et interessant Arbejde, men anden Del er endnu interessantere. — — — Hr. Kühle er en Personalhistoriker af Rang.

Professor, Dr. phil. *Paul V. Rubow*. («Politiken» og »Reflexioner over dansk og fremmed Litteratur».)

Forfatteren er fordelagtig bekendt som vor lærdeste Paludan-Müller-Kender, især for sit fortræffelige Skrift: »Kilderne til Paludan-Müllers Kalanus«; en og anden vil ogsaa huske hans Kierkegaard-Studier i Personalhistorisk Tidsskrift, der bl. a. stilfærdigt, men afgørende slog Grunden bort under Frithiof Brandts luftige Konstruktioner i »Den unge Søren Kierkegaard«. — — — Der er meget at lære af Kühles Bog.

Bibliotekar, Dr. phil. *H. Topsøe-Jensen*. («Aarhus Stiftstidende».)

Historiske Arbejder:

- Slægten Kühle. Dens Oprindelse og Historie. 1919.
Kilderne til Fr. Paludan-Müllers »Kalanus«. 1923.
Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38.
I—V. (Personalhistorisk Tidsskrift 1931—35.)
Jyske Hosekræmmere i København i det 18. Aarhundrede. (Historiske Meddelelser om Staden København 1937.)
Breve og andre Papirer vedrørende Slægten Kühle. (Privat). 1938.
Frederik Paludan-Müller. (Særlig 1809—1850.) Bd. I—II. 1941—42.
Søren Kierkegaards Bibliotek. (Berl. Tid. Aftenavis 24. Febr. 1943.)
Søren Kierkegaards Fader. (Gads danske Magasin 1943.)

Søren Kirkegaards

Fader.

Af Sejer Kühle.

I gammel Tid var det ret omstændeligt for Vestjyder at foretage en Rejse til Hovedstaden; men der var dog adskillige — blandt andet en Del Hosekræmmere —, der havde Forbindelse med Sjælland, og i det attende Aarhundrede blev det ikke helt faa, der bosatte sig og fik Borgerskab i København.

Blandt dem, der allerede i Drengaaarene slap ud af det ensomme og haarde Liv paa Heden, var Michel (Michael) Pedersen Kierkegaard. Han var født 1756 i den ene af Anneksgaardene i Sædding Sogn, en Gaard paa 3 Tdr. Hartkorn, som hans Fader, Peder Christensen Kierkegaard (1712—1799) og før ham hans Fader, Christen Jespersen Kierkegaard (1673—1749) havde i Fæste. Den sidste havde efter al Sandsynlighed faaet den med sin første Kone, hvis Fader, Peder Michelsen (c. 1638—1714) havde overtaget den omkring 1685.

M. P. Kierkegaard skal i Følge Overleveringen (meddelt ved Læge A. Toft i »Gads danske Magasin« Sept. 1940) som Dreng have tjent hos en Slægtning, Faarehandler Michel Graversen Andbeck fra Lem Sogn, og med ham i Efteraaret 1768 være rejst til København. Her kom han, som vi ved, i Lære hos Morbroderen Niels Andersen Seding (1720—1796), der i 1750 havde faaet Borgerskab som Hosekræmmer, boede i Østergade og levede som Ungkarl. Hos ham var han først som Dreng og senere som Svend, indtil han i 1780 selv fik Borgerskab. Samme Aar fik han Markedspas og foretog Rejser til Hillerød og Helsingør, hvor han forhandlede jyske Uldvarer, Traadstrømper, Randershandsker, islandske Varer og vævede Huer. I 1785 købte han og Hosekræmmeren Mads Nielsen Røyen en Ejendom paa Købmagergade (nu Nr. 31), hvor Kierkegaard boede indtil April 1801, mens Røyen knap saa længe havde Forretning og Bolig længere oppe i Gaden (nu Nr. 43). Allerede det første Aar fandt Silke- og Klædehandlerne imidlertid, at baade Kierkegaard og et Par andre Hosekræmmere drev ulovlig Handel. Oldermænden lod foretage en Razzia i deres Forretninger, hvor man f. Eks. fandt franske Lærreder, Multumer og Barattesbaand. Hosekræmmerne blev idømt

Bøder; men de stædige Jyder henvendte sig til Kancelliet med Klage over, at de ikke kunde indse, hvad de nu maatte handle med; og Aktionen førte til, at de delvis fik Oprensning. Sagen førtes saa i 1787 videre til Højesteret dels af Andreas Tvermoes og Henrich Hansen Lund, dels af M. P. Kierkegaard; og Aaret efter, da Kierkegaard allerede havde faaet Ret til at handle med kinesiske, ost- og vestindiske Varer, faldt Højesterets Dom til Hosekræmmernes Fordel; og saa opgav Klædehandlerne en ny Sag mod Kierkegaard, der imidlertid havde dristet sig til at handle med Silke og Bomuld.

Fra nu af gik det under gunstige Konjunkturer stærkt fremad. I Huset havde Kierkegaard den gamle Seding, der i 1788 havde indsat ham som Universalarving, og ham arvede han derfor i 1796. En Del af sine Penge satte han i solide Foretagender. I Tiaaret indtil 1802 havde han Ejendom — eller Andel deri — paa Købmagergade, i Peter Hvitfeldtsstræde, i Kalveboderne, Skt. Pedersstræde, Knabrostræde og Helsingørgade. Alene det er et Vidnesbyrd om, at han tidligt blev en velhavende Mand. Men desuden ser vi af et Regnskabsblad fra 1805, at han havde gode Renteindtægter; og at han og hans Slægtninge ikke blot følte sig som brave Patrioter, men ogsaa som formuende, fremgaar af en Meddelelse fra 1808. Da tilbød M. P. Kierkegaard, M. N. Røyen, A. A. Kierkegaard, N. S. Aabye, M. A. Kierkegaard og C. Agerskov for egen Regning at lade bygge en Kanonchalup til Flaaden.

Kierkegaard ægtede i 1794 Røyens Søster Kirstine Nielsdatter Røyen (f. 1757 i Øster Høgild). Hun var ikke helt ubemidlet (hun ejede 568 Rdlr.) og var, saavidt det kan skønnes, en Pige efter hans Sind. Men Ægteskabet varede ikke længe, idet hun døde af Lungebetændelse allerede 23. Marts 1796 uden at efterlade Børn.

Kort Tid efter indlod han sig med Ane Sørensdatter Lund; og da han paatænkte Ægteskab, søgte han 10. Marts 1797 kongelig Konfirmation paa en Ægtepagt, som samme Dag var oprettet. Der udtales heri, at der ikke skal være fælles Bo. Ane Sørensdatter, der betegnes som hans Forlovede, skal altsaa ikke have en Hustrus sædvanlige Rettigheder. Hvis Manden dør, skal Enken have alt Indbo og 200 Rdlr. aarlig, mens der

som mødrene Arv hensættes 2000 Rdlr. til eventuelle Børn. »Skulde det uventede Tilfælde indtræffe, at Gemytterne ikke kunne forenes, og det maatte blive os tilladte at leve adskilte fra Bord og Seng, da tager min tilkommende Kone hendes Gangklæder og Ganglinnet, dernæst giver jeg hende een Gang for alle 300 Rdlr. til nødvendig Indboes Anskaffelse og aarlig 100 Rdlr., saa længe hun lever.« Børnene skal være hos Faderen, naar de er fyldt tre Aar. Iøvrigt kan Hustruen, der ved Indtrædelse i Ægteskabet kun ejede tarvelige Gangklæder og Ganglinnet, intet fordr.

Denne Kontrakt var af en saadan Karakter, at den ikke kunde konfirmeres. Man fandt, naar Hensyn blev taget til Mandens Formueomstændigheder, at det var upassende, hvad der blev budt Kone og Børn. Overformynderiet advarede ganske vist mod at ændre Dokumentet, da der saa — efter hvad man havde forstaaet — var Fare for, at Kierkegaard slet ikke vilde gifte sig. Resultatet blev efter omhyggelig Overvejelse, at Børnenes Arveforhold blev stillet i Bero. Det ser altsaa ud til, at Kierkegaard ikke var meget tilbøjelig til at gifte sig, men bøjede sig for Nødvendigheden, da Ane Sørensdatter var frugtsommelig.

Ane (Anne) Sørensdatter Lund (1768—1834) var Datter af Søren Jensen (1725—1798) af Lund (Brandlund) i Brande Sogn, og han var sikkert atter Søn af Husmand Jens Christensen (c. 1701—1775), der i 1743 arbejdede som Tækkemand og gentagne Gange nævnes som den ene af de to Husmænd, der boede i Brandlund. Familien fik Navn efter Hjemstedet og havde i sin Oprindelse intet at skaffe med andre Familier af Navnet Lund. (Troels-Lunds Formodninger i den Sag er uholdbare). 12—13 Aar gammel kom hun i Tjeneste hos Hosekræmmer Janus Pallisen Thorning i Rind, men tog, da hun var konfirmeret 1786, til København, hvor hendes Broder Lars Sørensen Lund (c. 1755—1824) arbejdede som Svend. Her tjente hun i 6½ Aar i Landemærket som Pige hos Brændevinsbrænderenken Birgitte Justesen Faurholt, som i 1789 ægtede hendes Broder. Derfra kom hun i kort Tid i anden Tjeneste og i Begyndelsen af 1794 til Kierkegaard, som hun altsaa ægtede tre Aar senere, nemlig 26. April 1797.

Et Par Maaneder før denne Begivenhed (13. Februar) blev Kierkegaards Forretning — vistnok efter lang Tids Overvejelse

— overdraget til M. A. Kierkegaard og C. Agerskov. Hvorvidt han dermed havde til Hensigt at opgive al Virksomhed er tvivlsomt, eftersom han endnu et Par Aar fortsatte med Spekulationer i Ejendomme. Noget helt andet er, at enhver Tanke om at fortsætte maatte opgives, idet han — saavidt det kan skønnes — snart efter blev syg. Af en Række Dokumenter (bl. a. Ansøgninger til Kongen og Magistraten) fremgaar det, at hans Haandskrift da, mens han endnu var i Fyrreerne, forandredes fra en smuk og fast Penneføring til en temmelig usikker Skrift, der efter den Tid mere og mere blev til en rystende Gammelmandsskrift. Det synes heraf at fremgaa, at han i en ret ung Alder blev en mærket Mand. En endnu stærkere Ændring i Haandskriften ser vi i P. C. Kierkegaards Papirer fra den Tid, han som Biskop blev sindssyg.

Hvordan Hosekræmmerens Sygdom iøvrigt har artet sig, ved vi ikke; men maaske kan det Spørgsmaal — ligesom forskellige andre — klares, naar visse Arkivalier atter bliver tilgængelige. Sandsynligt er det imidlertid, at der ogsaa her er Tale om en psykisk Lidelse. Der er senere Symptomer i den Retning, og vi ved nu, at i hans nærmeste Familie var Sindssyge ikke ganske ukendt. Kierkegaard havde nemlig en Broder Peder Pedersen Kierkegaard (1763—1834), der 14 Aar gammel kom til Byen; ogsaa han tjente hos Niels Andersen Seding, hos hvem han var i 8½ Aar. Men i det sidste halve Aar var han syg, var 29. Nov. 1786 til 10. Januar 1787 indlagt paa Frederiks Hospital, og fra den Tid betegnedes han som »sindssyg« eller »afsindig«, hvad da ogsaa anførtes i Lægdsrullen for 1790. Efter Lægens Raad blev han sendt til Jylland, gjorde i nogle Aar Indkøb af Uldvarer til Broderen, men blev aldrig helt rask og betragtedes senere som en Særling. En Sommer var han paa Besøg i Hovedstaden, og Søren Kierkegaard fortæller, at han da — trods Varmen — gik med tre Frakker paa.

Efter at have overstaaet Krisen gjorde M. P. Kierkegaard sit Bo op. I Efteraaret 1802 gjorde han Testamente, indkaldte sine Kreditorer og købte sammen med Røyen — der allerede i Begyndelsen af 1796 havde overdraget sin Forretning til A. A. Kierkegaard og N. S. Aabye — et Par Ejendomme i Hillerød, nemlig Slotskroen og Gaarden Petersborg, og i Foraaret 1803 flyttede

han derud med hele Familien, »blandt andet ogsaa fordi han af de forandrede og smukke Naturomgivelser haabede paa Oplivelse for det tunge Sind« (H. P. Barfod). Vi tør nu hertil føje, at det var en haardt tiltrængt Rekreation.

Her boede han saa indtil 1805, da han afstod Ejendommene til Røyen. Hans Kone, der i København havde født tre Pigebørn, var nu efter fire Aars Pavse begyndt at sætte en Drengeflok i Verden, en Flok, hvoraf den første var Peter Chr. Kierkegaard (f. 1805). I Efteraaret drog Familien tilbage til Hovedstaden, hvor den havde Hjem paa Østergade, indtil Husherren i 1809 købte den Ejendom paa Nytorv, hvor han boede til sin Død, og hvor Efternøleren Søren blev født i 1813. Paa det Sted voksede Børnene op. To Døtre blev lykkeligt gift med Sønner af den førnævnte Henrich Hansen Lund, og særlig Sønnen Peter fik Forældrene Glæde af, eftersom han ikke blot var en god og lydig Dreng, men ogsaa — som vi senere skal se — viste betydelige Evner.

Men Faderen fik ogsaa Sorger. En Søn døde i 1819, en Datter i 1822, Fætteren A. A. Kierkegaard i 1816 og den gamle Ven Mads Røyen i 1827. Økonomiske Tab fik han gennem Firmaet A. A. Kierkegaard og C. Aabye, der fallerede i 1820; og Natten mellem 1. og 2. April 1826 opstod i Naboejendommen en Brand, der lagde den helt i Aske, mens Kierkegaards Hus tog betydelig Skade.

— Søren Kierkegaards Fader var en ægte jysk Blanding af Kløgt og Naivitet. Naiviteten gav sig særlig til Kende i en Almuetro, som vi faar lidt Indsigt i gennem P. C. Kierkegaards Dagbøger. Denne Søn troede nemlig paa Varsler gennem Drømme. Han opfattede som Fingerpeg om Forsynets Vilje, hvad andre ikke vilde have ænset. Naar et Billede faldt ned fra Væggen, eller naar han fandt Fuglen død i sit Bur, saa han deri Tegn paa alvorlige Begivenheder i Familien. Han lod sine Handlinger være afhængig af Skriftsteder, han læste, af Ord, der faldt i en Prædiken, eller andre Ting, der ikke tog Sigte paa bestemte Tilfælde. Og altsammen gav Anledning til tunge og ængstelige Overvejelser.

Vi berører her Forhold, som sikkert er en Arv fra Hjemmet. Naar Søren Kierkegaard fortæller, at Faderen kunde blive meget vred over, at et Saltkar blev væltet, da tør vi ogsaa gaa ud fra,

at denne Vrede skyldes enfoldige Meninger, idet man i gammel Tid tillagde Spild af Salt en særlig Betydning (Tab af Penge). En speciel Form for Almuetro skal omtales senere.

Mere Vægt vil man dog tillægge Faderens Forhold til Religionen. Han var konfirmeret i 1773 — godt 16 Aar gammel — i Nicolaj Kirke af den pietistisk-herrnhustisk paavirkede Pastor Lemming. Aaret efter blev en kendt Mand blandt Herrnhuterne Kapellan, nemlig Peter Saxtorph, der til 1803 var Præst i Sognet. I 1780 konfirmerede han Broderen Peder Pedersen Kierkegaard; og i hans Tid vil man i Kirkebogen for Nicolaj Sogn finde baade Bryllupper og Begravelser, der vedrører Familien. Saxtorphs »Passions-Prædikener« og »De Troendes Skat og Klenodie, som er den foragtede Jesus af Nazareth« bærer stærke Vidnesbyrd om hans Tilknnytning til Brødremenigheden.

Omkring 1816 var der tiltænkt Kierkegaard en betroet Stilling, idet Forsamlingshuset i Stormgade under hans Ledelse skulde ombygges og virkelig ogsaa blev ombygget, saa det kunde rumme 600 Tilhørere. Paa den Tid (indtil 1835) var Jhs. David Reuss, der var født i Kristiansfeld, Forstander for Brødrene.

Faa Aar efter fik Trinitatis Kirke en Kapellan J. O. Thisted (Forfatteren Vald. Thistedes Fader), der var ved Kirken 1822—24. Han blev af Rationalisterne spottende betegnet som Mystiker, Pietist, Blodteolog, Herrnhuter og Obskurant; men han samlede saa stort et Antal Tilhørere, at Færdslen til Tider var farlig, og Politiet maatte være til Stede. Ved sin Død ejede M. P. Kierkegaard hans Opbyggelsesskrift »For Christne« I—VI (1823—25).

Det er altsaa ganske klart, at han følte sig knyttet til Herrnhuterne. Men han var ikke knyttet til dem alene. Med den meget talende Pastor emer. Jens Hornsyld, der ikke blot kom hos M. A. Kierkegaard, Boesen og Hammerich, men f. Eks. ogsaa til Lindberg og Grundtvig, fik han ofte en Disput, og han ejede hans »Betragtninger over Biblen« I—III (1831—37), som P. C. Kierkegaard en Tid læste Korrektur paa. I dette Skrift lægger man mest Mærke til den omstændelige Omtale af det gamle Testaments Hovedskikkelser (f. Eks. Abraham og David).

Af ganske særlig Betydning blev imidlertid M. P. Kierkegaards Forhold til Mynster, der allerede i 1811 fik Ansættelse ved Frue, men i de første Aar prædikede i Trinitatis Kirke. Hos

ham blev Søren konfirmeret i 1827, og Faderen ejede Mynsters »Prædikener« I—III, der blev hans Yndlingslæsning, og »Betragtninger over de christne Troeslærdomme«.

For Hosekræmmeren blev det en alvorlig Sag, at Børnene lærte at bøje sig under Religionens Tugt. Selv var han en myndig Mand, og hans Belæring gjorde et uudsletteligt Indtryk paa dem. Tungsindig, som han var, dvælede han mest ved Religionens mørke Sider. Hans Gud var det gamle Testamentes vældige Herre, hans Frelser den korsfæstede, hvis Lidelser han ofte dvælede ved, ligesom han gerne læste om Martyrernes Liv og Død. Idelig kredsede hans Tanker om Synd — hans egne Synder —, og idelig pintes han af Tvivl om, hvorvidt Frelsen var til ogsaa for ham. Han havde rigelig Tid til Overvejelser af den Art. Det var Ulykken.

Denne Almuesmand udviste en dialektisk Evne, som man ogsaa i nyere Tid kan træffe hos Jyder, der udmærker sig ved en langsom, men maalbevidst, utrættelig Tænkning, en Evne, der lagde sig for Dagen baade, naar der kom Gæster til Huse paa Nytorv, og naar der var Anledning til Dyst med Sønnerne. Der fortælles da ogsaa af en samtidig, at »det var interessant at høre den Dygtighed, hvormed den gamle Kierkegaard kunde tage det op med sine to begavede Sønner og ikke blive dem Svar skyldig, skjønt Samtalerne drejede sig baade om Himmel og Jord og alt, hvad der kan tænkes derimellem; den gamle Moder hørte beundrende til, men undertiden faldt hun dog beroligende ind, naar hun syntes, at det blev altfor hidsigt.«

Den samme Evne kom stærkt til Udfoldelse hos begge Sønnerne, hvoraf dog kun Peter skal omtales her. Han fik Øvelse i et Disputatorium hos Vennen Carl Nielsen (Søn af en kgl. Kamertjener); men ogsaa paa selve Universitetet fik han god Træning, hvad man vil faa Indtryk af ved Læsning af Professor Jens Møllers Anbefaling: Candidatus Theologiæ Hr. Pet. Chr. Kierkegaard, som i denne Maaned har absolveret sin Embeds-Examen med bedste Charakter, har i flere Aar bivaanet mine Forelæsninger og i tvende Semestre tillige mine Disputere-Øvelser. Saavel ved disse sidste som ved Examinationer har jeg lært at kjende i ham eet af vore ypperste Hoveder ved vort Universitet. Aldrig har jeg hørt nogen Candidat med større Færdighed at verttere de

opgivne Steder af det Gl. og Nye Testament; og aldrig har jeg troet, at et ungt Menneske kunde disputere med den Skarpsindighed, Aandsnærværelse og Elegants, som han oftere har gjort. Da han nu tillige i enhver anden Henseende ikkun til sin Fordeel er bleven mig bekendt, tør jeg paa det allervarmeste anbefale denne talentfulde, grundige og kraftig fremtrædende Candidat i det faste Haab, at han engang vil gjøre Fædrelandet megen Ære.

Kjøbenhavn, d. 28. April 1826.

I. Møller.

Søren var paa den Tid mindre dreven i Kunsten og stod ganske naturligt ogsaa i anden Retning langt tilbage for den ældre Broder, som efter paa en Udenlandsrejse at have opnaaet Doktorgraden var stærkt optaget af at give Undervisning og netop nu begyndte at slutte sig til Lindberg og Grundtvig. Søren maatte tænke paa Embedseksamen; men flittig var han just ikke. Ludvig Müller, der en Tid gav ham Manuduktion, havde sine Bekymringer; og eftersom Tiden gik, uden at Maalet syntes at komme nærmere, fik ogsaa Broderen og Faderen stærke Betæneligheder.

Studenterungdommens Liv var i Midten af Trediverne temmelig muntert. Samtidig med at politisk Uro tog til, — og der var paa den Tid mere i Gære, end man i Almindelighed gør sig klart — var der mange Minervasønner, som gjorde sig ret uheldigt bemærket. Af Klager til Politiet fremgaar det, at de spildte en væsentlig Del af den kostbare Tid paa Beværtning, hvor de drak og diskuterede til hen paa Natten. Paa Gaden var de nærgaaende overfor anstændige Kvinder. Om Sommeren var de Hovedmænd i Bakkanaler og Optøjer, som fandt Sted i Charlottenlund og i Dyrehaven. Skomagere, Skræddere, Hus- og Spiseværtter snød de for Betalingen. Det at være Student blev ikke betragtet som særlig agtværdigt.

Heller ikke Søren Kierkegaard brugte sin Tid, som han burde. Han kom tit i Studenterforeningen, hvor han i en Venneflokk allerede i 1834 gjorde sig stærkt gældende; han gik i de følgende Aar meget i Teatret, og selv om en stor Del af det, der er skrevet om hans Kaféliv, er upaalideligt, er det dog rigtigt nok, at han var en hyppig Gæst paa Restauranter, hvor han blandt andet indlod sig med den vittige Svirebroder Politifuldmægtig Jør-

gen Jørgensen, som sikkert var ham en dyr Ven, eftersom han havde for Skik at drikke og spise paa andres Bekostning. At den gamle Hosekræmmer gav Sønnen nogle Formaninger hjalp ikke stort. Han fortsatte sine Udskejelser og stiftede efterhaanden en Del Gæld.

Naar han søgte saa meget ud, skyldes det i nogen Grad, at han fandt Forholdene for triste i Hjemmet. I Barndomstiden havde han ikke haft saadanne Adspredelser, som mange af hans jævnaldrende fik; og nu trængte han til at indhente det forsømte. Ikke mindst trængte han til det, efter at der i Familien var indtraadt alvorlige Begivenheder, der forøgede den trykkende Stemning. I 1832 døde en Søster (omtrent 33 Aar gammel), i 1833 en Broder, i 1834 døde hans Moder, den sygelige Farbroder i Sædding og (godt 33 Aar gammel) den sidste af Søstrene. Det er ikke underligt, at saa mange Ulykker gav rigelig Næring for det Tungsind, som stadig trykkede den gamle Hosekræmmer. Da saa den ældste Søn, efter flere Gange at have været syg, blev saa alvorligt angrebet af Tyfus i September 1835, at man med god Grund frygtede, at ogsaa han skulde dø, da fik han den Tro, at det var forudbestemt, at alle Børnene skulde gaa bort senest i deres 34. Aar, og han selv skulde blive ene tilbage.

Hans Grublerier førte til, at han i de omtalte Ulykker saa en Straf for noget, han selv havde forbrudt. Han talte med sine Sønner om det, og det lykkedes ham i hvert Fald at overbevise den yngste af dem, hvad vi tydeligt nok ser af de kendte Ord: »En Skyld maatte hvile paa hele Familien, en Guds Straf maatte være over den; den skulde forsvinde, udstryges af Guds vældige Haand, udslettes som et mislykket Forsøg, og kun stundom fandt jeg Lise i den Tanke, at min Fader havde faaet den tunge Pligt at skulle ved Religionens Trøst berolige os, berette os alle, saa at dog en bedre Verden skulde staa aaben for os, om vi end tabte Alt i denne, om end den Straf skulde ramme os, som Jøderne altid ønskede over deres Fjender: at vort Minde skulde aldeles være *udslettet*, at man skulde ikke finde os.«

Her viser Faderens dystre Tanker sig temmelig tydeligt; men det er ikke sikkert, at Søren Kierkegaard er bleven indviet i dem alle paa samme Tid. Han kan meget vel have lært dem at kende ad to Gange. Først da tre af hans Søsken døde i en ung Alder,

kan han være stillet overfor den Mulighed, at ogsaa de to overlevende, nemlig han og Broderen, skulde dø senest i det 34. Aar. Den Tanke kan have overvældet Faderen i September 1835, da P. C. Kierkegaard var dødssyg. Men da Faren var drevet over, skete der ifølge Søren Kierkegaards Papirer det, at Faderens »Overtro« tiltog i Styrke, mens han selv overvandt den. Dog kunde han aabenbart ikke senere løsrive sig fra den underlige Grille, hvad vi ser deraf, at han 22. Januar 1837 spekulerede over, at Kristus jo netop blev 33 Aar, hvilket svarer til det, man kalder en Menneskealder. Her er det sikkert Faderens Indfald, der paany har sat hans Tanker i Bevægelse.

Senere kan den gamle Kierkegaard saa have betroet Sønnen, at denne Slægtens Uddøen maatte være Straf for Synder, der var begaaet i en ældre Tid. Spørgsmaalet er da: Hvordan kan han have fundet Forbindelsen mellem en saadan Synd og den omtalte Straf?

Vi behøver nok ikke at søge længe for at finde en Løsning. Ulykkerne i Familien indtraf omkring 1834, netop 33 Aar efter Hosekræmmerens Sygdom, der vistnok kulminerede ved 1801. Søger vi derfra 33 Aar tilbage i Tiden, naar vi til 1768. Da kom M. P. Kierkegaard til København i sit 12. Aar efter at have tilbragt den sidste Sommer paa Heden. Her var som bekendt hændt ham noget, han huskede til sin Død, og som Søren Kierkegaard ogsaa mindes, idet han siger: »Det forfærdelige med den Mand, der engang som lille Dreng, da han gik og vogtede Faar paa den jyske Hede, leed meget ondt, sultede og var forkommen, paa en Høi stod op og forbandede Gud — og den Mand var ikke istand til at glemme det, da han var 82 Aar«. I 1865 viste Barfod denne Optegnelse til P. C. Kierkegaard, og »det greb ham underligt«, og han gentog Historien, idet han forklarede: »Det er min Faders Historie og vor med«.

Gaar vi nu ud fra, at denne Forbandelse blev udslynget i Sommeren 1768, har vi en vis Sammenhæng. Den gamle Kierkegaard maa, efter at have set de mange Dødsfald, have betragtet Tallet 33 som Familiens Ulykkestal. Saadanne Tal spillede i ældre Tid en ikke ringe Rolle i naive Menneskers Fantasi. Paa den Maade har han ogsaa fundet en Sammenhæng mellem Forbandelsen (1768), Sygdommen (1801) og Ulykkesaaret (1834).

Dermed har vi en Forklaring paa, at han har kunnet betragte Ulykkerne som en Straf for den Brøde, han i sin Barndom havde begaaet. Det er vel ikke den eneste Forklaring, der kan gives; men det synes at være den mest naturlige. Blot er det mærkeligt, at Sønnen, der ellers nok følte Trang til at opponere, kunde give Faderen sin Tilslutning. At han har gjort det, kan der dog ikke være Tvivl om. For at blive overbevist derom, behøver vi kun at læse i hans Dagbog fra 1847: »Forunderligt, at jeg er fyldt 34 Aar. Det er mig aldeles ubegribeligt; jeg var saa sikker paa at døe inden den Geburtsdag eller paa den, at jeg virkelig kunde fristes til at antage, at min Geburtsdag er feil angivet, saa jeg dør paa den 34de.« Brøchner fortæller endog, at han i den Anledning lod Daabsprotokollen efterse; og til Broderen skrev han: »Baade Fader og jeg havde den Idee, at ingen af vor Familie skulde blive over 34 Aar. Hvorlidet jeg nemlig ellers var enig med Fader, saa havde vi i enkelte sære Ideer et væsentligt Berøringspunkt, og i saadanne Samtaler var Fader altid næsten begejstret for mig, fordi jeg med levende Phantasie kunde udmale og med dristig Consequents forfølge Ideen. Det var overhovedet besynderligt med Fader, at hvad han havde meest af var hvad man mindst tænkte paa, var Phantasie, rigtignok tungsindig Phantasie. Det 34de Aar skulde altsaa være Grændsen, og Fader skulde overleve os alle. Saaledes er det nu ikke skeet — jeg gaar i mit 35te Aar.«

Faderens Ide har altsaa sat sig grundig fast, saa grundigt, at den Mulighed slet ikke er udelukket, at den har haft væsentlig Indflydelse paa Sønnens Liv. Det er tværtimod en Mulighed, som bliver til Vished, naar Sagen betragtes lidt nærmere. Men da 1847 var overstaaet, maatte Tankerne nødvendigvis faa en anden Retning; og han kom da ind paa helt andre Overvejelser, der dog ligesom de foregaaende kan være indledet, mens Faderen var i Live.

Kierkegaard talte gentagne Gange om det elendige Legeme, han havde faaet, et Legeme, der var saa miserabelt, at han aldrig kunde blive ligesom andre. Han siger f. Eks.: »Giv mig et Legeme, eller havde I givet mig det, da jeg var 20 Aar: jeg var ikke blevet saaledes.« Og et andet Sted fortsætter han: »Spæd, spinkel og svag, næsten i enhver Henseende legemligt nægtet Be-

tingelserne for ogsaa at kunne gjælde for et helt Menneske, sammenlignet med Andre; tungsindig, sjælesyg, paa mangfoldig Maade dybt og endelig forulykket.« Saadan var hans Forfatning, og alt dette maatte efter hans Mening stamme fra Faderen, der ikke blot havde øvet et aandeligt Tryk paa ham i Barndommen, men endnu før den Tid havde begaaet et Fejltrin, idet han var bleven Fader i saa høj en Alder, at Resultatet nødvendigvis maatte blive elendigt.

I 1849 siger Søren Kierkegaard i en anden Forbindelse, at det er utroligt, »at en Olding havde Avlekraft«, og han hentyder ofte til, at han er en »Alderdoms Søn«. Det er efter hans Mening den Omstændighed, der har gjort ham til Svæklng.

Maaske har den Sag i sin Tid været paa Tale mellem Fader og Søn. Men hvorvidt Sønnen da har rettet Bebrejdelser mod Faderen, eller denne under et alvorligt Opgør har rettet Bebrejdelser mod sig selv, faar staa ubesvaret. Det eneste, vi ved, er, at nu efter mange Aars Forløb anklager Sønnen sin Fader for den Ubesindighed, han har udvist, og gør det med en ubehersket Voldsomhed. Han hentyder først (Papirer Bd. XI, 1, 219) til de Mennesker, der fremstiller det som en Velgjerning at avle Børn og besmykker saadanne Handlinger med kristelige Talemaader og fortsætter saa: »Den store Velgjerning at skjenke et andet Menneske Livet. Ja, bevares! En svækket Liderlig, en Olding, som neppe har den sanselige Kraft — Sandheden er at de kunne ikke styre Lystens Brynde; men hykkelsk udtrykkes dette saaledes, at det er den store Velgjerning de agte at øve, at skjenke et andet Menneske Livet. Tak! Og hvilket Liv, en ussel jammerlig qvalfuld Tilværelse som gjerne bliver saadan Afkoms Lod. Er det ikke fortreffeligt!« — — »Men dog opretholdes dette Hykkelse: om den store Velgjerning; Barnet skal aldrig noksom kunne takke derfor, — istedetfor at Faderen nok aldrig vil kunne afbøde, ikke om han i Taarer laae paa sine Knæ for Barnet, hvad Skyld han androg.«

Det er tydeligt nok Kierkegaards eget Tilfælde, der her har afsat Spor. Det er overhovedet hans eget Tilfælde, der faar ham til (som i »Øjeblikket« Nr. 7) at rase mod Børneavl og Børneopdragelse.

Ikke altid var Kierkegaard i Stand til uden Klage at bære den tunge Lod, der var paalagt ham. Han følte sig som et mis-

dannet Væsen, et Menneske, hvori der ikke bestod et passende Forhold mellem Legeme og Aand. Han kunde arbejde aandeligt i ufattelig Grad; men Kræfterne svarede ikke dertil. Reaktionen indfandt sig altid efter Spændingen. Men hertil kom en anden Kilde til Kval. Hans stærke Betoning af Lidelsen vil vi ikke forstaa, medmindre vi indser, at han ikke blot følte sig som et misdannet Væsen; men desuden virkede en bestemt Tanke som et Centrum, hvorom han stadig maatte kredse. Tidligt havde han, uden at vide hvorfra, faaet den Opfattelse, at han hørte til dem, der i særlig Grad var udset til at lide: »Meget langt tilbage i min Erindring gaar den Tanke, at der i hver Generation er et Par eller Tre, som blive ofrede paa de Andre, brugte til i frygtelige Lidelser at opdage, hvad der kommer de andre til Gode; saaledes forstod jeg tungsindig mig selv, at jeg var udset dertil.« Denne Ide, der naturligt hører sammen med Faderens Lære om, at »Sandheden skal lide, forhaanes, bespottes,« fulgte ham indtil det sidste. Ogsaa mod den maatte han til Tider protestere; men den optog ham ikke desmindre saa stærkt, at den fik afgørende Indflydelse paa hans Liv.

Vi forstaa, at han ikke i mindre Grad end Faderen var pint af kvalfulde Meditationer. Han følte sig »tungsindig indtil Grænsen af Sindssvaghed« og maatte holde Mismodet nede ved en overvældende Produktivitet.

Det var en saare tung Arv, han fik fra den gamle Hosekræmmer; men ikke blot Søren, ogsaa P. C. Kierkegaard maatte føle Trykket, der hvilede paa Slægten. Han stred gennem hele sit Liv med Ængstelse og Uro. Omsider tog han sin Afsked som Biskop i Aalborg, fordi han mente sig uværdig til sit Embede. Han døde som blind Olding efter i mange Aar at have levet ensom, forpint af Angst og — ligesom Faderen — af Tvivl om egen Frelse.

Begge Sønner havde usædvanlige Evner, men desuden Faderens tunge Sind og sære Ideer. Vil man forstaa de to Sønner, maa man ogsaa kende ham, den mørke Hedes tungsindige Grubler.